

ÖREBRO UNIVERSITET  
Akademin för humaniora, utbildning och samhällsvetenskap  
Huvudområde: pedagogik

---

# Kul va!

En utforskande studie om iPad i förskolan

Marie-Louise Lauermann

Pedagogik C, Pedagogik med didaktisk inriktning III  
Uppsats, 15 högskolepoäng  
Höstterminen 2012

---

## **Sammanfattning**

Ny digital teknik närmare bestämt surfplattan har alltmer börjat användas i förskolor och skolor. I relation till detta återges många åsikter och aspekter på användandet med surfplattan i förskolan. Syftet med denna studie är att undersöka kommunikation och socialt samspel i samband med den nya tekniken. Studien strävar efter att närma sig barns uppfattning och uttryck i samband med användandet av surfplattan. Som en liten del tar studien också upp pedagogernas resonemang kring surfplattans användning. Studien har sin utgångspunkt i ett sociokulturellt perspektiv, där begreppet mediering innefattas. Metoden är en kvalitativ studie med drag av fenomenografisk karaktär och fältstudie. Datainsamlingen har samlats in genom deltagande observationer, videoobservationer och fältanteckningar. Ur resultatet framkommer det att barnen kan ses begränsade i användandet tillsammans med pedagog. Det framkommer att pedagogers uppfattningar lutar åt utformande av undervisning i samband med surfplattan. Studien visar på att när barnen ges större utrymme att själva se till användningen med surfplattan så fungerar materialet som en inspirationskälla till kreativitet, som exempelvis lek. Resultatet visar även på att barnens språkliga kommunikation och samspel stimuleras när barnen ges större utrymme.

**Nyckelord** Förskola, Surfplatta, iPad, Digitala verktyg, Digital media, Lek, Småbarn, Socialt samspel, Kommunikation

## **Förord**

Jag vill rikta ett varmt tack till pedagoger, som med positivitet och trevligt bemötande lät mig få komma och vara med i er förskolevardag, tack även till föräldrar!

Ett speciellt tack till barnen, genom er fantasi och kreativitet har ni fått mig att se med nya ögon och väckt min forskargnista till liv.

Utan er alla hade denna studie inte kunnat genomföras.

Till min handledare Margareta Borg, tack för goda råd och fina stöd i den känslomässiga bergodalbana och hårda arbete som skrivandet inneburit.

Till min familj, som gett mig förutsättningar och haft överseende med min vistelse vid datorn och det arbete som studien medfört. Ni vet att ni har en stor plats i mitt hjärta.

Hjärtligt Tack!

*Marie-Louise Lauer mann*

Örebro 1/1-2013

## Innehållsförteckning

<b>Inledning</b> .....	<b>1</b>
<b>Bakgrund</b> .....	<b>1</b>
Begreppsbeskrivning.....	2
<b>Syfte</b> .....	<b>4</b>
Frågeställningar .....	4
<b>Tidigare forskning och teoretiska utgångspunkter</b> .....	<b>5</b>
Sociokulturellt perspektiv .....	6
Barnperspektiv och barns perspektiv .....	8
Lärande.....	8
Leken-Barns tidiga lärande .....	9
Mediakultur-Barns kultur.....	10
<b>Metod, material, metodavgränsning</b> .....	<b>12</b>
Kvalitativ studie.....	12
Ansats .....	12
Urval, material i förskolan och avgränsning.....	12
Datainsamling, tillvägagångssätt och hantering av data .....	13
Reflexivet över forskarens närvaro .....	14
Etiska ställningstaganden .....	15
Giltighet, trovärdighet och generaliserbarhet .....	16
<b>Resultatredovisning och analys</b> .....	<b>17</b>
Öppet samtal med pedagogerna .....	17
Att introducera ett nytt material .....	17
Video-ljudupptagning 01 .....	18
Direkt Observation 1.....	19
Videoobservation 02 .....	20
Videoobservation 05 .....	26
Videoobservation 07 .....	29
<b>Diskussion och slutsatser</b> .....	<b>31</b>
Lek och lärande.....	31
Barns delaktighet och inflytande.....	32
Pedagogens roll.....	33
<b>Reflektion/Metodreflektion</b> .....	<b>37</b>
Svårigheter som uppstått under studiens gång.....	37
<b>Förslag på vidare forskning</b> .....	<b>39</b>
<b>Slutord</b> .....	<b>39</b>
<b>Referenser</b> .....	<b>40</b>
<b>Bilaga 1</b> .....	<b>44</b>

## **Inledning**

Genom kommunikation med omgivningen så skapas en förståelse för vår omvärld. Som blivande förskollärare har medvetenheten och intresset för samspel och kommunikation mellan pedagoger och barn utgjort en utgångspunkt för den här studien. Kommunikation är en viktig betydelsefaktor för allt lärande. I arbetet i förskola/skola betonas vikten av kommunikation, delaktighet och samspel vilket bland annat har framhållits av Olga Dysthe (2003), Roger Säljö (2000) och ledande pedagogik forskare som Ingrid Pramling Samuelsson m.fl.(2011). Min studie avser att undersöka kommunikation och samspel i samband med ny digital teknik- surfplatta i en förskola. Surfplattan har idag fått en stor genomslagskraft och är högst aktuell för diskussion<sup>1</sup>. Surfplattan för med sig frågor hur vi ska förhålla oss till denna nya teknik och hur tekniken kan användas i det pedagogiska arbetet. Även en handbok *Lek och lär med surfplatta i förskolan* (2012) har utkommit som beskriver ett pedagogiskt arbetssätt med surfplattan. På ett antal platser i landet framhävs användningen av surfplattor<sup>2</sup>. Många pedagoger ser det som ett bra verktyg som kan bidra till möjligheter för lärande och skapande tillsammans med barnen i förskolan. Det är en naturlig del att barnen tar till sig kunskaper hela tiden och med alla sina sinnen, i hemmet, på förskolan och i lekar (Pramling Samuelsson & Sheridan, 2006). I forskning och läroplaner betonas och erkänns lekens betydelse som en central del för barn att tillägna sig kunskaper i sin omvärld.

Inom det akademiska området är surfplattor när det gäller barn i yngre åldrar så gott som utforskat. Min undersökning är en ansats till att bidra till ett nytt forskningsområde. Studien undersöker introducerandet och strävar efter att närma sig barnens uppfattning om surfplattan och dess användning och hur detta yttrar sig i samtal, gester och handling.

## **Bakgrund**

Statens Medieråd (2012) framhäver siffror på medieanvändningen i låga åldrar. Siffrorna visar att över femtio procent av Sveriges 3-åringar använder nätet regelbundet i hemmet. 67 procent av alla 2-5 åringar och så mycket som 97 procent av alla 5-9 åringar använder dator i hemmet. Internet sajter som bolibompa.se, spela.se och youtube visar sig vara välbesökta av denna åldersspann.

---

<sup>1</sup> Se bl.a. <http://www.svt.se/nyheter/sverige/allt-fler-forskolor-jobbar-med-surfplattor>  
[http://www.svd.se/nyheter/inrikes/sa-paverkas-barnen-av-surfplattorna\\_7593632.svd](http://www.svd.se/nyheter/inrikes/sa-paverkas-barnen-av-surfplattorna_7593632.svd)  
<http://www.svt.se/nyheter/sverige/marja-grill-en-revolution-att-surfplattorna-ersatter-datorerna-i-forskolan>  
<http://www.svt.se/nyheter/sverige/barnlakare-varnar-for-surfplattor>

<sup>2</sup> <http://blogg.nacka.se/skolor/ipadsiforskolan/2012/10/04/surfplattor-nar-de-ar-som-bast/>

I Skollagen (2010:800) betonas det att utformning av utbildning i förskola och skola skall ”vila på vetenskaplig och beprövad erfarenhet” (Sveriges Riksdag skollag, 2012, kap 1, 5 §). All undervisning ska ha en utgångspunkt i ett genomtänkt syfte med grund i och för barns utveckling och lärande. I förskolans läroplan uttrycks i ett av målen att förskolan ska sträva efter att varje barn: ”utvecklar sin förmåga att urskilja teknik i vardagen och utforska hur enkel teknik fungerar”(Lpfö98 reviderad 2010, s. 10). Den digitala kompetensen ses ha en relevans och vara av vikt att utveckla även i förskolan. År 2001 kom beslutet att IT datorer skulle införas i förskolan utifrån aspekten för likvärdig utbildning, eftersom alla inte hade tillgång till datorer i hemmen (Forsling, 2011). Under år 2008 kom regeringens beslut att undersöka IKT-användningen i förskolor och skolor. På grund av den snabba förändringstakten krävs nya undersökningar. Under 2012 påbörjade Skolverket en undersökning med grund i två frågor, den ena handlar om vilka förutsättningar för IT som ges i förskolor och skolor. Den andra frågan är riktad på hur IT används och vilken kompetens användarna har (Skolverket 2012).

### **Begreppsbeskrivning**

Nedan redogör jag för de begrepp som ingår i min studie.

**IT** är en förkortning för informationsteknik. Informationsteknik innefattar insamling, lagring och bearbetning av ljud, text och bild.

**IKT** är en del av IT-begreppet. IKT betyder informations- och kommunikationsteknik, betoningen ligger på K som står för kommunikation. IKT är interaktiv och multimedial teknik. Med andra ord innebär det att brukaren av materialet kan påverka användandet av tekniken, i begreppet multimedial menas text, bild, ljud, video. IKT kan användas i undervisning men också i underhållningssyfte. IKT innefattar också tv, film och radio (Alexandersson, Linderöth & Lindö, 2001).

**Surfplatta** är en platt bärbar (pek-) dator med många funktioner, den kan kopplas upp till internet via trådlöst nätverk. Surfplattan kan användas till att bl.a. surfa på nätet, e-post, spel, musik, se film, läsa tidningar, skriva anteckningar, o.s.v. (NE, 2012) Surfplattan kan också användas till att bl.a. fotografera. Den manövreras smidigt med hjälp av fingrarna. Det finns olika typer av märken på surfplattor. När man talar om surfplattan i vardagligt språk så används ett flertal benämningar som symboliserar denna, lärplatta, pekdator, iPad, läsplatta, eller padda som har uppkommit och är ett slangord för iPad.

**iPad** är ett märke på en surfplatta som lanserades av det amerikanska elektronikföretaget Apple i januari 2010 i Sverige (Apple, 2012). Uttrycket iPad har blivit ett relativt vanligt begrepp att

använda när man talar om eller i samband med användning av just Apples surfplatta. Begreppet är dock ett varumärke.

**App-** är förkortning av applikation, vilket är ett dataprogram som kan laddas ner för att möjliggöra ytterligare funktioner som exempelvis för att använda surfplattan som ett förstoringsglas, eller se väderprognos, spela spel osv. (NE, 2012). Det finns över hundratusentals appar som man kan ladda ner mot kostnad eller kostnadsfritt (Apple, 2012). Apparna kan exempelvis vara lek- och läroappar, spelappar o.s.v.

I min text kommer jag att använda mig av olika benämningar när jag talar om surfplattan. Detta gör jag för att det ska bli en variation i texten för dig som läser. Benämningarna som jag använder är iPad, materialet, artefakten och surfplattan. Termer som används av tidigare forskningsförfattare om surfplattan anammar även jag när jag relaterar till dessa.

## **Syfte**

Syftet med studien är att undersöka det kommunikativa- och sociala mötet som sker verbalt och med kroppsspråk mellan barnen och mellan pedagog och barn, i samband med användningen av surfplattan. Där förskolan består av de allra yngsta barnen dvs. barn i åldrarna 1-3 år. Genom studien vill jag försöka närma mig barnens uppfattning av materialet och hur de verkar använda sig av det.

Användningen av surfplattor är relativt nytt i förskolor. Förskolan som valts ut, var en av flera i kommunen som inte tidigare använt sig av surfplatta. Detta såg jag som en intressant ingång för min studie då den är av undersökande karaktär. Inledningsvis är jag därför med som medforskande pedagog. Mot bakgrund av leken och lärandets roll, strävar jag efter att närma mig barns perspektiv dvs. ett försök att förstå barns uppfattning av och i samband med surfplattans användning. Som en liten del lyfter jag även fram pedagogernas synpunkter kring användningen.

## **Frågeställningar**

Min studie tar sin utgångspunkt i följande frågor:

- Hur ser det kommunikativa och sociala samspelet ut mellan barnen och mellan barn och pedagog, i samband med surfplattan (iPad-) användningen?
- Hur tycks barnen använda sig av den nya tekniken och hur kan det relateras till lek och lärande?
- Vilka uppfattningar om användandet av surfplattan kommer till uttryck i samtal med pedagogerna?

## Tidigare forskning och teoretiska utgångspunkter

Inledningsvis har jag valt att ta upp områden som tangerar det område som min undersökning innefattas av. Först beskrivs forskning gällande ny teknik såsom surfplattor i förskolan. Som tidigare nämnts så finns det inte mycket forskning inom området surfplattor och små barn i förskolan, därför har jag valt att ta upp forskning som jag ser som relevant att koppla till. Därefter beskriver jag de perspektiv och begrepp som är utgångspunkter för min studie.

En studie som gjorts och är inriktad på samma åldersgrupp är en uppsats på avancerad nivå, *Bland appar och nappar* författad av Anna Olsson (2012). Studien visar på det lärande som kan härledas med hjälp av surfplattans användning med små barn. Studien trycker på lärandet, att de små barnen har kompetens att hantera materialet och tillägnar sig tekniken. Anna Olsson visar på att surfplattan kan möjliggöra ett stöd för barn i behov av särskilt stöd och utifrån den aspekten framhävs surfplattan ge en stöttning av barns delaktighet i förskolegruppen. Surfplattan framhävs också att användas för barn som tidigare varit borta pga. sjukdom, att få information om förskolans tidigare aktiviteter. Studien har gjorts på en 1-3 års avdelning där surfplattan redan har använts i ett år. Olsson nämner även att surfplattan kan utgöra andra aktiviteter än de som appen avser, som turtagning, kommunikation, förstå regler och lyssna till andra.

Ytterligare en studie om surfplattans användning är examensuppsatsen skriven av Anna Lundholm Ehn och Erika Olsson (2011) *Varför är din iPhone så stor? En studie om iPad i förskolan*. Författarna forskar om hur barnen i förskolan möter den nya tekniken. Författarna har iscensatt didaktiska aktiviteter med iPad och beskriver sig som medforskande pedagoger i rollen när de presenterar de olika aktiviteterna på iPaden för barnen. Studien har gjorts på två olika förskolor, med grupper om fyra stycken barn i treårsåldern. Aktiviteterna i studien ligger på bildskapande, språk och samspel i samband med iPad användningen. Studien lyfter fram att barnen snabbt tillägnade sig tekniken och att intresset smittade av sig till varandra.

I relation till hur vårt samhälle ser ut idag och med tanke på de siffror som medierådet presenterat, kan man ställa sig frågan om barn redan är digitalt kompetenta, eftersom att de tidigt kommer i kontakt med medie- och digitala världen. Karin Forsling<sup>3</sup> (2011) framhäver att det kanske är förskolläraren som ställs inför de största utmaningarna när det gäller IKT. Eftersom IKT för med sig en förändring av synsätt och nya arbetssätt. Det blir inte längre en fråga om, vi ska utveckla en

---

<sup>3</sup> Doktorand och lärarutbildare IKT, vid Karlstads universitet

digital kompetens utan snarare *hur* det ska se ut betonar Forsling. Forsling (2011) talar om medielek, där lek och lärande i samband med datoranvändning kan ge barnen möjligheter för att utveckla delar av en digital kompetens.

I Anna Klerfelts<sup>4</sup> (2007) studier om datoranvändning i förskolan, uppdagades det att barnen i ett sammanhang med datorn kunde ges en möjlighet till eget kulturskapande i förskolan som annars är en tämligen regelstyrd verksamhet. Pedagogerna i studien uppmärksammade barns mediekultur där barnens delaktighet i sitt eget lärande och kulturskapande blev synbart.

Jag lägger mitt fokus på vad som händer i situationen, min undersökning har sin tyngdpunkt på kommunikationen genom språk och gester m.m. Surfplattan är en del utav min studie men den är egentligen sekundär. Vikten ligger på barns perspektiv i samband med användningen av surfplattan. Detta är någonting som inte tidigare har uppmärksammats. Tidigare forskning om surfplattans användning har i förhållande till detta haft sitt fokus på barns lärande av tekniken och på styrda aktiviteter utifrån vuxnas perspektiv.

Följande stycken som beskrivs är perspektiv som jag lägger en extra tonvikt vid, de begrepp som här tas upp är viktiga för min uppsats.

### **Sociokulturellt perspektiv**

Det sociokulturella perspektivet har sin utgångspunkt i samspel mellan människor. Vilket innebär att lärande sker genom dialog och samspel med andra, både vuxna och barn och i det mötet växer nya kunskaper och erfarenheter fram. Lev S Vygotskijs (1896-1934) teorier anses ligga till grund för detta perspektiv (Bråten, 1998). I den kultur som vi föds in i förmedlas levnads mönster och förståelse. Förskolan innebär en kontext med människor där kommunikation och samspel sker. Kommunikation och samspel är någonting som är högst relevant och av stor betydelse i arbetet i förskolan. Begreppet *mediering* är en central utgångspunkt i ett sociokulturellt perspektiv och betyder förmedling (Säljö, 2000). Genom samspel med andra människor medieras kunskap till barnet (Säljö, 2000). Förmedling av kunskap kan ske på olika sätt bl.a. genom språket. Mediering har ökat genom olika former av redskap. Roger Säljö<sup>5</sup> (2000) beskriver dem som *artefakter* dvs. fysiska redskap. TV, mobiltelefoner, datorer, miniräknare, surfplatta osv. är artefakter som bidrar till vår kultur och som därmed spelar in på hur vi ser och hur vi hanterar vår omvärld. Artefakterna

---

<sup>4</sup> Fil dr, universitetslektor, pedagogik, intresse för barns multimediala berättande, lärande med hjälp av teknologiska verktyg

<sup>5</sup> Professor i pedagogik

har en inverkan på vår sociala samvaro och uppkomsten av dessa för med sig en förändring av vår livsvärld. Vi kan därför inte vara helt avskärmade och opåverkade ifrån denna omvärld (Säljö, 2000). Säljö (2000) utvecklar tankegångarna om samspel mellan människor när han betonar att kunskap inte skall ses som något generellt, utan är helt beroende på individen i relation till omgivningen även om vi formas av det samhälle, den tidsperiod och den miljö som vi lever i. Säljö framhäver vikten av att det är hos människan-brukaren av redskapet dvs. individen som kan avgöra vad som är intressant att se i redskapet som brukas (Säljö, 2000).

Begreppet *'perifert lärande'* kan kopplas samman till det sociokulturella perspektivet. Begreppet innefattar att man ser på lärandet inom en viss social praktik. Laves och Wenger beskriver detta begrepp som lärlingssystemet för en pedagogisk miljö. De förklarar begreppet med en beskrivning av lärlingens förhållande till skräddaren. 'Lärlingen' observerar de mer erfarna och lär sig stegvis kunskaper som hör verksamhetsproduktionen till. Positionen som 'mästaren' besitter är något som lärlingen själv önskar att få. Lärlingens bidrag till verksamheten sker genom att sköta olika enklare sysslor, 'perifera sysslor', som exempelvis att stryka kläderna och sy i knappar. För lärlingen så innebär vistelsen i gruppen och verksamheten en lång process av socialisation där gruppens normer och kultur omedvetet tas in. Det sociala förloppet innebär en lång process innan lärlingen tillslut kan bli huvudfokus - en central aktör som får bära upp verksamheten. Lärlingen ses på så sätt först som sekundär men en rättmätig deltagare i verksamheten och produktionen, dvs. "...först en perifer - men dock legitim deltagare i produktionen..." (Säljö, 2000 s.44). I en verksamhet som denna handlar lärandet om någonting större än att lära sig tekniken att sy. Lärandet blir att se vem man själv är och se sin sociala position, detta är en väsentlig och viktig del i lärandet och i detta så är det mästaren som har auktoriteten (Säljö, 2000).

Säljö (2000) beskriver skillnaderna mellan en produktionsverksamhet och den moderna undervisningen, i förhållande till lärlingen som ska anamma det som mästaren lärt ut dvs. en form av kopiering, så skall undervisning uppmuntra till kreativitet och experimenterande. I en produktionsverksamhet är produktionen det viktigaste och målsättningen med det man gör. I undervisningen är lärandet och övningen i sig det viktigaste. Som elev innebär det att befinna sig i en historisk och kulturell position, men det finns en skillnad från lärlingens position, detta är att produktionsförankringen saknas (Säljö, 2000).

I arbetet på förskolan är lyhördhet, medvetenhet och förståelse för barnen en viktig faktor idag. Jag avser därmed att gå vidare in på nästa betydande perspektiv.

### **Barnperspektiv och barns perspektiv**

Ingrid Pramling Samuelsson<sup>6</sup>, Dion Sommer<sup>7</sup> och Karsten Hundeide<sup>8</sup> (2011) lyfter fram skillnaden på begreppen barnperspektiv och barns perspektiv.

Ett barnperspektiv kan sägas bildas av de vuxnas förståelse av barns handlingar, uppfattningar och erfarenheter, det gör barnet därmed till ett objekt. Ett barnperspektiv företräds av vuxna som målinriktat försöker förstå barnens handlingar och uttryck utifrån exempelvis vetenskapliga idéer. Problemet är dock att man utestänger teorier om barn och barndom som inte stödjer den vuxna att förstå barnets synvinkel. Det blir således en ”utifrån-in tolkning” (Pramling Samuelsson m fl 2011, s.6).

Barns perspektiv däremot ”representerar barns erfarenheter, uppfattningar och förståelse av sin livsvärld” (Pramling Samuelsson m fl 2011, s.6). Barnet kan då ses som ett subjekt, en person i sin egen värld eftersom fokus ligger på att tolka barns avsiktliga handlingar och yttranden. Den vuxna utgår ifrån ett barnperspektiv för att sedan sträva efter att studera och tolka det som barn gör och säger, en ”inifrån-ut” tolkning (Pramling Samuelsson m fl 2011, s. 6). Det är detta närmande min studie strävar efter att försöka möjliggöra med stöd utifrån mina videoobservationer.

Tidigare forskare inom området barn och pedagogik har beskrivit lärandet. Jag tar upp detta eftersom jag ser det som en bakgrundskunskap. Jag lägger dock ingen vidare vikt på detta i min undersökning.

### **Lärande**

Ledande pedagogikforskare som Pramling Samuelsson m.fl. (2011), betonar kommunikationen som en stor betydelse och inverkan i barns utveckling, trygghet och lärande. Margareta Öhman<sup>9</sup> (2008) poängterar: ”Vi har rört oss bort från en lydnadskultur och in i en kultur som hyllar det personliga ansvarstagandet” (Öhman, 2008, s. 18). Barn idag ses vara kompetenta, betydelsefulla individer med rättigheter att vara delaktiga i sitt eget lärande. Ur ett sociokulturellt perspektiv är lärandet en social aspekt. Men också individuellt betingat.

---

<sup>6</sup> Professor i pedagogik

<sup>7</sup> Professor i utvecklingspsykologi

<sup>8</sup> Professor psykologi

<sup>9</sup> Psykolog, barnkulturvetare forskande praktiker

När det gäller barn tar Eva Johansson<sup>10</sup> och Ingrid Pramling Samuelsson (2007) upp att lärandet är en tanke om ”hur” barn lär och att det inte finns ett svar eftersom barns lärande är väldigt varierande:

Barn lär på ett oändligt antal olika sätt, genom att iaktta, imitera, lyssna, delta i något, experimentera, kommunicera, urskilja eller liknande (Johansson & Pramling Samuelsson, 2007, s.27).

Ingrid Pramling Samuelsson m.fl. (2011) understryker att barns lärande alltid ses vara belyst utifrån ett vuxenperspektiv, eftersom det är vad vi vuxna förväntar oss att barn ska lära sig som ständigt finns närvarande. Barns lärande är i mångt och mycket kontextberoende och belyst utifrån vuxnas syn på barn. Omgivningen har därför en stor inverkan och betydelse för vilka förutsättningar och möjligheter som ges till barnen för att lära och kanske framförallt vilka möjligheter för erfarenheter som ges utrymme till barnen, för att kunna skapa sig kunskaper.

Grunden för allt lärande ligger hos individen-barnet självt. Viljan hos individen är dragkraften till att söka mening och förståelse (Pramling Samuelsson & Asplund Carlsson, 2003). Marita Lindahl<sup>11</sup> (1998) betonar att drivkraften hos barnet är han/hennes känslor och det är detta som styr deras lust och nyfikenhet. Detta leder in på nästa tema. Den forskning som jag här tar upp och beskriver är också central i min studie.

### **Leken-Barns tidiga lärande**

Synen på lek har förändrats genom tiderna (Löfdahl, 2004). Idag ser man barns lek som en mycket viktig betydelse i barns lärande, en central del i barns utveckling och tillägnelse av sin omvärld. Leken kan härledas ur olika synvinklar, som den fria leken och det lustfyllda lärandet som är en pedagogiskt styrd aktivitet (Pramling Samuelsson & Sheridan, 2006). I detta fall beskrivs lek utifrån infallsvinkeln av den fria leken.

I leken gynnas språklig stimulans eftersom man i leken vill göra sig förstådd och förstå andra. Leken ger ett utrymme för kreativitet och fantasi förutom bearbetning av tidigare erfarenheter. Genom leken utvecklas barns sociala kompetens (Pramling Samuelsson & Sheridan, 2006). I leken sker viljor och förhandlingar och genom barnets erfarenheter som han/hon får i leken, så tränas barnet i att ta in och känna igen andras reaktioner (Mauritzson & Säljö, 2003). Barns lek är

---

<sup>10</sup> Professor i pedagogik

<sup>11</sup> Seniorprofessor i pedagogik

med andra ord en utvecklingsprocess som får barnet att tänka, kommunicera och uttrycka sig. I leken har barnet själv en möjlighet att få styra.

Ingrid Pramling Samuelsson och Sonja Sheridan (2006) nämner kriterier som har visat sig känneteckna leken. Leken är för barnen frivillig och lustfylld, den är spontan och symboliskt. I leken finns heller inget bestämt mål, från någon utifrån. För att leken skall kunna uppstå krävs inspiration och material för att möjliggöra för lekens uttryck och gestaltning. Författarna belyser vidare att barns lek är mycket beroende av de vuxnas förhållningssätt och attityder, men också hur och om de bidrar till stimulans och material. Författarna betonar att det är utmaning för lärare och pedagoger hur man kan tillämpa dessa kriterier i andra lärande sammanhang (Pramling Samuelsson & Sheridan, 2006).

Redan under 80-talet lyfte medieforskaren Margareta Rönnberg fram begreppet medielek. Hon framhävde barns tv-tittande som inspirationskällor för lek. Artefakter som tv och datorer är nya inspirationskällor, fast samma gamla lekkultur (Rönnberg, 2006). Margareta Rönnberg<sup>12</sup> (2006), understryker att när det gäller forskning så vilar dessa oftast på antaganden som i grunden kan relateras till ett uppfostrande syfte att lära barn, därmed speglas också synen på barnet som en framtida medborgare. Enligt Rönnberg så är forskning av 'barnkultur' dvs. intresset för vad barn faktiskt är intresserade av nästan obefintlig.

### **Mediakultur-Barns kultur**

Barns värld i förskolan är beroende på den sociala, kommunikativa och kulturella miljö som formats/formas av samhället och omgivningen. Där är barnens och de vuxnas livsvärldar beroende av och inverkar på varandra (Johansson, 2008). Som Patrik Hernwall<sup>13</sup> (2003) påtalar så innefattas alltså barns omvärld av vuxnas syn, där historiska och sociokulturella sammanhang skapar antingen begränsningar eller ger förutsättningar. Hur vi ser på barnet och barndomen påverkar hur delaktiga barn får bli i vår värld som vi lever i tillsammans (Hernwall, 2003). Man kan säga att barn lever i en delkultur. Hernwall (2003) framhäver Meads<sup>14</sup> poängterande att förändringen i mediavanor medför skilda synsätt. Den traditionella formen för 'kulturförmedling' menar Mead märks när den äldre generationen informerar och upplyser den yngre generationen. Idag är media

---

<sup>12</sup> Docent i filmvetenskap, universitetslektor, medie-och kommunikationsvetenskap samt professor i mediepedagogik.

<sup>13</sup> Docent i Multimedia, pedagogik.

<sup>14</sup> George Herbert Mead, filosof, känd för sina teorier om sociala aspekter, verksam med John Dewey (Vaage, 2003).

en del i barns kultur och detta ger inte bara en kompetens i media eller teknik användandet utan det ger också barnen en förståelse för deras nutid. Denna förståelse kan avsevärt skilja sig åt, mellan vuxna och barn (Hernwall, 2003).

Säljö (2000) framhåller informationstekniken som ett stöd för lärande, att se den som ett verktyg i en verksamhet där den utgör ett sammanhang för gemenskap:

”Virtuella gemenskaper skapar sammanhang för lärande som påminner om fysisk gemenskap”(Säljö 2000, s.245).

Medierande redskap ger en möjlighet för oss att närma oss barns perspektiv. Möjligtvis där leken och lärandet kan få sitt fokus.

## **Metod, material, metodavgränsning**

Här beskriver jag de metoder och tillvägagångssätt som jag haft för min studie.

### **Kvalitativ studie**

Jag utgår ifrån en kvalitativ metod med vilket menas att jag har en öppen och undersökande ingång. Min studie har därmed vuxit fram under forskningens gång. Med en kvalitativ forskning strävar man efter att gå på djupet i det avgränsade området som är avsett att utforskas och ge detaljerade beskrivningar av det som studeras (Denscombe, 2009). En kvalitativ forskning är passande just för att studera verkligheten genom exempelvis fältanteckningar och observerade händelser, för att sedan identifiera, förstå och analysera data (Fejes & Thornberg, 2009).

### **Ansats**

Min studie kan ses ha inslag av både en fenomenografisk ansats och fältforskning. I en fenomenografisk metodansats ligger fokus på att söka förståelse för människors varierade uppfattningar tankar/uttryck för ett fenomen i omvärlden (Dahlgren & Johansson, 2009). Detta kan göras på olika sätt, exempelvis genom språkligt uttryck som intervjuer vilket är vanligt inom fenomenografin, eller så kan man studera människors uppfattning av fenomenet genom annat uttryck än det verbalt språkliga dvs. genom kroppsspråket (Dahlgren & Johansson, 2009). En fältstudie innefattas av man är närvarande i den verksamhet som studeras, och därmed på olika sätt samla in relevant underlag. Fältstudie innefattar studie av sociala handlingar (Elvstrand, Högberg & Nordvall, 2009). Fältforskning sker vanligtvis under en längre period men fältforskning kan även innefattas av en lite kortare studie. Min studie har pågått (från och till) under en femveckorsperiod.

### **Urval, material i förskolan och avgränsning**

Det faktum att surfplattor är en ny teknik och ett nytt material att använda sig av i förskolan. Gav min studie lite andra förutsättningar. I och med detta blev det ett villkor för min undersökning att gruppen inte tidigare använt sig av surfplatta. Förskolan valdes ut genom ett slumpmässigt urval. Förskolan blev kontaktad och tillfrågad om intresse fanns för surfplatta och min studie. Min studie har gjorts på en småbarnsavdelning på en förskola med barn i åldrarna 1-3 år. Barnen var för mig okända när jag påbörjade min studie, ändå lärde jag känna dem väldigt snabbt. Både pedagogerna och jag såg det som en viktig aspekt för min del att lära känna barnen, för att de skulle kunna känna sig trygga och bekväma vid min närvaro. Förskolan består av fyra pedagoger och femton

barn. En av pedagogerna på förskolan, hade varit på en föreläsning av Lena Gällstad<sup>15</sup> om surfplattans användning, men förutom det så hade ingen i personalen någon erfarenhet av materialets användning. Därmed hade min ingång i studien lite andra förutsättningar. Min roll i studiens början var en medforskare, till att avslutas vid rollen som endast observatör. Genom samarbete med förskolans personal påbörjades introduktion/studien av iPad användningen med barnen. Pedagogerna samtalande om vilken benämning man skulle använda sig av när man talade om materialet med barnen, pekador var ett av de förslag som sågs lämpligt och inte hade någon direkt syftning på ett märke. Vi hade dock börjat använda oss av benämningen iPad (eftersom surfplattorna som användes var av det märket).

Under studien fick barnen tillgång till två surfplattor den ena tillhörde förskolan och den andra var min. Apparna som barnen hade tillgång till var: pusselappar, lek- och lärappar, sångappar och sagoappar. Jag nämner lite appar som väljs, för att du som läsare ska få en bild av sammanhanget under presentation av datamaterialet. Jag är medveten om att valet av appar kan ha en inverkan på hur situationerna ser ut.

Med tanke på barnens ringa ålder har jag valt att inte intervjua barnen då jag ser att detta skulle försvåra mitt arbete ytterligare. Jag anser att det ger mig en bättre uppfattning och möjlighet att istället betrakta barnens uppfattning av materialet-surfplattan.

### **Datinsamling, tillvägagångssätt och hantering av data**

Datinsamlingen har samlats in utifrån observationer, fältanteckningar och videoobservationer.

Martyn Denscombe (2009) menar att nackdelen med observationer är risken att glömma 'minnet är selektivt'. Jag använde mig därför av fältanteckningar, som skrevs ned i samband med observation och som även innefattade notering av de öppna samtalen som jag hade med pedagogerna. Eftersom min studie var avsedd att bl.a. studera sociala processer, så ansåg jag att rollen som deltagande observatör var en lämplig ingång för att kunna bibehålla den naturliga miljön så mycket som möjligt. Deltagande observationens fördelar är även att det kan bidra till en bredare förståelse av sociala sammanhang och kontext vilket också Denscombe (2009) tar upp. Videomaterialet omfattar ca 2 1/2 timmars videofilmning, jag har dock valt att inte behandla alla videoklipp pga. den tidsaspekt som transkriberingen av videomaterialet för med sig.

---

<sup>15</sup> Lena Gällstad IT-pedagog och skolutvecklare i Nacka kommun. Föreläser och hjälper kommuner och (för)-skolor om surfplattans användning.

Fältanteckningar skrev jag också som stöd i samband med filmning. Jag filmade totalt vid sju tillfällen med videokamera.

Tillvägagångssätt för videoobservationerna gick till så att när barnen började använda sig av iPaden så startades kameran, jag satte mig då bakom ett litet bord eller i ett hörn, barnen visade ingen särskild reflektion över min närvaro vid dessa tillfällen. När det gäller videofilmning menar Denscombe (2009) att en medvetenhet krävs om materialets inverkan, på de som studeras. Mestadels skedde videofilmningen med videokameran diskret placerad snett bakom mig på en stol eller sittkudde, för att undvika störning i den naturliga miljön, och för att undvika att dra uppmärksamhet till materialet. Eftersom det stundtals kunde vara mycket ljud runt omkring såg jag också anteckningarna som en betydande del ifall risken skulle uppstå att inte höra vad som sades på videomaterialet sen eller andra missöden med filmningen.

Den första videoupptagningen är gjord med mobiltelefon, som jag placerade bredvid mig, där var jag med som deltagande medforskare. Barnen visade inga tecken på reflektion över mobiltelefonen. Vilket möjligtvis skulle kunna bero på att barnen var vana med mobiltelefoner, eftersom de hade tillgång till flera mobiltelefoner att leka med. Att prova spela in med mobiltelefon anser jag var vid detta tillfälle en fördel.

Videoklippen transkriberades sedan för att lyfta fram kommunikationen, tolka och analysera. Videofilmning som forskningsmaterial gav mig som ensam forskare mer möjligheter, eftersom jag då kunde se situationen flera gånger. Videomaterialet bidrog till att få med viktiga detaljer som fraser och kroppsspråk, vilket annars kan vara svårt att hinna skriva ner med endast papper och penna. Videomaterialet såg jag som en viktig del för att försöka närma mig barnens uppfattning.

### **Reflexivet över forskarens närvaro**

Det är viktigt som forskare att vara medveten om sin roll. Denscombe (2009) talar om forskarens ”reflexivitet”, att vara medveten om sin roll och den påverkan man kan utgöra i forskningsarbetet. Mina tidigare erfarenheter och kunskaper kommer alltid att finnas kvar oavsett min medvetenhet om det eller inte. Denscombe (2009) poängterar att det inte helt går att bortse från de förkunskaper, värderingar mm. som forskaren har. När det gäller deltagande observationer på fältet framhäver Denscombe (2009) den risk som finns för forskaren att ”going native” (Denscombe, 2009, s. 290) dvs. glömma bort sitt fokus och bli ett med den omgivning som är avsedd att studeras, eftersom forskningen kräver ett visst avståndstagande. Denscombe betonar att

det krävs en skicklighet för att kunna gå in och ut i sin forskarroll under studier på fältet med deltagande observationer. Deltagande observationer kan därför vara riskfyllt för forskaren.

Min roll i denna studie gick från att vara en deltagande medforskare, till en deltagande observatör, till endast observatör under videoobservationerna. Som deltagande medforskare så försökte jag hålla min roll så neutral som möjligt när iPaden användes för att inte påverka.

Rollen som deltagande medforskare innebar att jag hjälpte till att exempelvis byta app på barnens förfrågan och lägga fram iPaden. I rollen som deltagande observatör satt jag tillsammans med pedagog och barn. I rollen som endast observatör befann jag mig på avstånd från pedagog och barn, därmed intog jag en mer distanserad roll i dessa situationer.

Att utgå ifrån en studie på barn är i sig inte helt enkelt, det är många aspekter som behöver tas hänsyn till. En av aspekterna är den risk som finns när man lyfter fram barnens kommunikation, handlingar, uppfattningar och att det kan utgöra barnen till objekt (Pramling Samuelsson, Sommer & Hundeide, 2011). Detta är dock inte min avsikt utan studien är endast till för att studera skeendet och i det lyfta fram kommunikationen för att försöka närma mig barns omvärld. Det är dock en tolkning som görs eftersom jag den vuxna inte helt och fullt kan förstå barnets egentliga tanke. Studien strävar efter att lyfta fram barnens uttryck och ger ett underlag för en öppen tolkning och möjligheter att se nya perspektiv. På det som vi vuxna uttrycker och det som barnen uttrycker i sitt möte kring det nya materialet (iPaden).

### **Etiska ställningstaganden**

När det gäller observationer och framförallt videoobservationer så krävs medvetenhet om de etiska aspekterna. Etiska aspekter har jag följt enligt forskningsrådets regler *God forskningsed*, jag har tagit hänsyn till delgivning av information, samtycke, sekretess, personens anonymitet, konfidentialitet och nyttjande (Vetenskapsrådet, 2012). Innan jag påbörjade studien på förskolan, informerade jag föräldrarna genom ett informationsblad om vem jag var och om min studie. Föräldrarna fick sedan informera förskolepersonalen om sitt samtycke och godkännande. Allt datamaterial har endast setts av mig och endast varit till för min studie, vilket föräldrarna också fick information om. Allt datamaterial som videoinspelningar kommer att raderas eller lämnas till förskolepersonalen när min studie är slutförd och betyget satt. För att skydda barnens identiteter ytterligare är barnens namn i studien fingerade.

### **Giltighet, trovärdighet och generaliserbarhet**

Jag har valt att använda mig av begreppet giltighet istället för begreppet validitet.

Enligt Anderas Fejes och Robert Thornberg (2009) ses begreppen giltighet och tillförlitlighet vara mer passande begrepp att använda i en kvalitativ studie, än exempelvis validitet och reliabilitet som ses vara bättre lämpad när det gäller en kvantitativ forskning. Giltigheten i en kvalitativ studie är beroende av hur lämpade frågorna för studien är i relation till ansats och undersökning och därmed innefattas giltigheten även av hur dessa frågor mäts (Fejes & Thornberg, 2009). Då mina undersökningsfrågor innefattar sociala samspel har därmed min datainsamling medvetet valts ut och innefattats av olika insamlingsmetoder. Giltigheten i en kvalitativ studie kan ses vara godtagbar om metoden som används kan ses besvara de frågor som ställts. Jag anser att mitt arbete motsvarar dessa krav. I en kvalitativ studie är tillförlitligheten/trovärdigheten beroende av forskarens 'hantverksskicklighet' det betyder att insamlandet av allt material är beroende av hur forskaren är som samtalspartner och observatör. Tillförlitligheten i arbetet kräver att man är kritiskt medveten om sina val av datainsamling och granskar sina resultat. Det är viktigt att tillförlitligheten uppfattas och genomsyras i hela arbetet (Kvale & Brinkmann, 2009). Enligt Denscombe (2009) är tillförlitligheten i en kvalitativ studie beroende av hur säker/noggrann mätningen i undersökningen är (Denscombe, 2009). I en förskola med liknande förutsättningar, så skulle ett liknande mönster kunna framträda när det gäller ett nytt material d.v.s. vid introduktion av surfplatta-ny teknik.

## **Resultatredovisning och analys**

I denna del beskrivs den ingång och de fortlöpande situationer som har bidragit till min studie. Jag har valt att presentera resultatet och analysen tillsammans eftersom jag har använt mig av olika typer av datainsamling under studiens gång. Jag beskriver min roll som jag haft i respektive situation samt analyserar situationerna var och en för sig.

### **Öppet samtal med pedagogerna**

Pedagogerna på förskolan, ser en betydelse för vad den nya tekniken kan ge möjligheter till.

De har en positiv inställning till ny teknik, men frågan de ställer sig är hur mycket och om det framöver behövs? En av pedagogerna framhäver att förskolan skall vara ett komplement till hemmen. –”Datorer idag är det så gott som alla som har” säger hon och –”det kanske inte dröjer länge till som en surfplatta blir lika vanligt att ha i hemmen?!” (öppet samtal 2012-10-24).

Pedagogen poängterar att för de barn som inte har fått den möjligheten bör förskolan kunna ge den. Pedagogerna framhäver också teknikens betydelse som ett stöd för de barn som behöver, pga. läs- och skrivsvårigheter till exempel. En av pedagogerna framhäver teknikens framfart och skillnaderna mellan generationerna. Pedagogerna är positivt inställda till tekniken, men eftersom det är nytt så finns också osäkerheten kring den pedagogiska rollen med den nya tekniken (Fältanteckningar 2012-10-24).

### **Att introducera ett nytt material**

Första tillfället. Min roll är här deltagande medforskare. En pedagog (P) och fyra stycken barn. (Tre pojkar och en flicka) Bland annat så används en pusselapp. Fältanteckning, noterad direkt efter.

Artefakten (iPad) presenterades inte direkt för barnen, utan vi avvaktade för att få möjlighet att se om barnen skulle bli intresserade av materialet. Vi satte oss ner och iPaden sattes på.

Maxi 2.8 (2 år och 8 månader) stod inne i lekrummet, han visade genast intresse och kom emot oss där vi nu satt mellan lekrum och hall. Ville 3.1 upptäckte vad vi hade, kom gående emot oss och utropade:

- en sån har ja hemma! - ja har en sån padda hemma.

De andra två barnen visar också intresse genom att komma och sätta sig vid iPaden. Ville börjar trycka och dra på iPaden och väljer en app.

Liv 2.3 petar lite försiktigt med sitt finger på skärmen (hon reflekterar över hur Ville gör). Liv visar tecken på att hon aldrig provat på materialet förut. Hon söker ögonkontakt med oss vuxna och säger:

Liv - ja kan inte. Hon blir visad hur materialet fungerar, hur hon ska trycka för att kunna dra pusselbiten.

Alfred 3 och Maxi trycker på iPaden också. Barnen trycker flera gånger samtidigt på skärmen, vilket gör att iPaden ibland hakar upp sig.

Barnen börjar flytta sig närmre artefakten, därefter sitter alla fyra mycket nära varandra detta gör att det uppstår lite knuffar.

Liv (som sitter mitt framför pekskärmen) utropar:

- Ja ser inte - ja ser inte!

P - Men du ser väl?! (pedagogen lutar sitt huvud i samma höjd som barnet)

P - mina ögon är i samma höjd som dina, och jag ser.

Barnen fortsätter att trycka på iPaden. En sångapp sätts igång: Imse vimse spindel.

Barnen börjar sjunga och gör rörelser till sången

När sången spelat klart trycker barnen igång en sagoapp Pepparkakan och tillsammans lyssnar vi på den.

(Ur fältanteckningar 20121024).

I sagoappar kan man välja att höra på sagan genom den inspelade rösten eller så kan man ta bort ljudet och läsa sagan själv. Genom samtal med pedagogerna efteråt så ställde de sig lite fundersamma till att använda den färdiginspelade rösten i sagoappen. Troligtvis med utgångspunkt i att kunna samtala med barnen om det som de läser. Jag kunde urskilja en osäkerhet hos pedagogerna, denna osäkerhet pekar åt hur utformning av undervisning ska se ut i samband med den nya tekniken. Perifert lärande kan appliceras då pedagogernas tankar tyder på undervisning i samband med surfplattan. Situationen visar även ett exempel på tolkning ur barnperspektivet när pedagogen tolkar Livs kommentar när Liv säger att hon inte ser.

### **Video-ljudupptagning 01**

Min roll är deltagande medforskare. Fyra barn som varit med tidigare, jag som närvarande vuxen.

App startas

My 3 Är på väg att trycka på iPaden

Vide 3 uttrycker:

- Bort! (Vide viftar bort My's hand)

My gör flera nya försök till att trycka på iPaden. Varav Vide upprepar gång efter gång till My och viftar bort hennes hand. - My ta bort !

Jag - En i taget

Vide - ja vill se peppkakaken (syftning på appen om pepparkakan som vi sett vid tidigare tillfälle)

My - Peppakaka peppa kaka

Maxi 2.8 - Den andra iPaden!

Ett av barnen trycker och väljer, en tåg app med former startas.

Lea 2.2 - nä ja vill inte (sägs med syftning på formappen som tryckts igång av ett annat barn)

Barnen provar att lägga formerna.

iPaden byts ut och barnen väljer att lyssna till pepparkakssagan.

(Video-Ljudupptagning med mobil 01, 20121029).

Under denna situation blev det så att jag ofrånkomligt bytte roll under händelsens gång. Mina förkunskaper påverkade och jag gick in som den ledande pedagogen. Analysen av videoupptagningen gjorde mig medveten om mitt eget perspektiv, när jag säger ”en i taget”. Jag styrdes i den stunden av att tillgodose så att alla barn skulle få möjlighet att pröva, en rättvis tur gång. Denna situation uppmärksammade mig på att förkunskaperna som pedagog, påverkade slutresultatet. Min medvetenhet om att barnen inte låg på samma kunskapsnivå när det gällde materialet inverkade också i mitt handlande. Situationen visar på att ett barns intresse och kommunikation frambringar en enighet med de andra barnen för vad som ska tittas på. Ett antagande kan göras genom Maxis kommunikation när han säger ”den andra iPaden” vilket kan visa på att han var medveten om att pepparkakssagan fanns i den iPaden och att han ville förmedla det. Detta kan ses som ett ställningstagande från hans sida att enas med de andra om vad som verkar intressant. I tolkningen av barnens yttrande kan barnens samspel och gemensamma mål urskiljas.

### **Direkt Observation 1**

Min roll, deltagande observatör. En pedagog (P), två flickor och två pojkar, ett barn är ny för sammanhanget. Vi har satt oss på golvet i ett av rummen.

Lea 2.2 spänner sin kropp och säger:

- ja vill, ja vill! (kroppsspråket uttrycker att hon är uppspelt)

Barnen trycker igång en pussel app med djur

P - en i taget

Alla vill dra på iPaden samtidigt, så pedagogen uppmärksammar barnen på att de får vänta på sin tur.

Vide 3.1 sätter sedan igång appen: Pippi går på lina.

Alla börjar skratta

skratt skratt (barnen skrattar mycket, jag tolkar det som att de ser det som visas som lustfyllt-roligt).

Vide 3.1 och My 3 går iväg och börjar balansera på ett ben.

Vide:

- gå på dem! (syftar på backarna som han håller på att lägga ut, upp och ner på golvet)

My hjälper till, även Ante 3 gör dem sällskap nu. Leken visar att de också går på lina.

Lea sitter kvar vid iPaden.

Lea - ja vill inte ha den! (syftar på appen).

Byter app

Vide går iväg och håller ut alla djuren på golvet och börjar leka med dem.

(Direkt observation, fältanteckningar 20121031).

Barnen håller på med iPaden i ca 20 minuter, de första barnen börjar leka redan efter 10 minuter.

Denna sekvens pekar mot att barnens inspiration till lek startar med influens från apparna. Både lek med djuren och lek med att gå på lina.

## **Videobobservation 02**

Min roll endast observatör. (Videobobservation två, 20121107).

Två barn Ante 3 år, och Liv, 2.2 två år och två månader, tillsammans med en pedagog (P). Den interaktiva sagan fungerar som en bok, man byter blad genom att trycka och dra.

P - Ska du pröva

P - Liv ska du pröva och peta lite (syftning på iPaden)

P - bra, men å titta vad som kom fram.

Pedagogen uppmuntrar och gör försök till att få igång ett samtal kring det som visas på iPaden.

Ante sträcker sig fram och trycker.

P - aa (pedagogen uppmuntrar Antes initiativ till att trycka)

Ante - jaá Ante tittar på pedagogen

Pedagogen börjar läsa sagan (sagoapp pepparkakan) när pedagogen läst klart sidan och gör en paus, pekar Liv 2.3 på iPaden och säger: - In'te prata.

P - nä, ja vet inte, brukar det prata? Brukar hon berätta sagan? (pedagogen syftar på sagoappen)

Ante - aa!

P - jaha

P - nu läste jag, för här stod det (pekar på texten på iPaden)

P - då får vi se om vi kan sätta på nåt ljud då istället, - men annars kan jag läsa?!

Ante - ja vi, ja ha, Ja vill ha ljud!

P - du vill ha ljud (pedagogen sätter på ljudet)

P - nu får ni peta lite (syftning på iPaden) så kommer nästa.

Liv trycker och byter blad.

P - så ja bra!

Barnen härmar efter vad som sägs i sagan. Ante har lagt sig på magen och barnen har nu flyttat sig närmre varandra så pedagogen har fått flytta lite på sig och sitter nu bakom barnen.

Liv sträcker sig mot iPaden, hennes kroppsspråk tyder på att hon eventuellt tänkt trycka eller flytta på iPaden.

P (viskande) - den ska ligga så (pedagogen talar om att iPaden ska ligga still på golvet)

Ante sätter sig upp och fortsätter lyssna

Så börjar barnen trycka på iPaden. Pedagogen uppmärksammar barnen på att rösten på iPaden inte läst klart sidan.

P - hon hade inte pratat färdigt.

Ante vänder sig mot pedagogen. Pedagogen ler och nickar

Då trycker Ante och vänder blad på appen (som att han uppfattat pedagogens nickning som att det är ok att byta blad nu)

P - vänta så lyssnar vi klart, hon hade inte pratat klart (pedagogen påminner barnen återigen att sagorösten inte berättat färdigt).

Barnen fortsätter att lyssna. Ante tittar upp på pedagogen

P - mm (nickar, menat att det är ok att vända blad)

P - Mm nu är det Ante, ska Ante göra nu då (syftning att byta blad).

När rösten läst klart sidan nästa gång, så är det ingen av barnen som visar tecken på att byta blad så Pedagogen frågar - mm vem ska dra?

Liv lutar sig fram

P - mm Liv.

Pedagogen berättar att nu är det dags att byta blad:

- nu!

Ante vänder sig mot pedagogen - fåfå få ja?

P - mm, ja (nickar mot Ante)

Ante byter blad.

Situationen visar på att Ante ofta söker pedagogens bekräftelse om det är okej att byta blad. Ur en inifrån-ut tolkning av barns perspektiv, tyder detta på att det skapas en begränsning när pedagogen är med. Det pekar åt att barnen fortfarande inte har hel kontroll över artefakten, utan att den förväntas att användas på ett särskilt sätt. Situationen tyder på att barnen ser den vuxna som den som har auktoriteten. Genom pedagogens handling förmedlas följaktligen pedagogens syn på hur användandet av surfplattan ska se ut. Den vuxna-pedagogen kan därmed ställas i relation till mästaren som lär sina lärlingar och har auktoriteten.

Sagan är nu slut och pedagogen frågar barnen om de vill ta någonting annat

P - ska vi ta nånting annat?

Liv - mm, Kossan!

P - kossan?!

Liv - mm

P - Vänta ska vi se vilken som är kossan (tittar på apparna i iPaden)

Ante trycker på en app: - den! Tocca bocca!

Ante vänder sig om för att berätta för pedagogen. (Tocca bocca är en laga mat app, där också en kossa finns med).

Under situationen tillmötesgår pedagogen barnens viljor och val av appar. Då materialet inte är tillräckligt inarbetat för pedagogen så bidrar det till att barnen vid tillfällena med pedagog, delvis får utrymme att visa och leda vad som ska väljas. Men som tidigare stycke även visat på så tyder det ändå på att barnen är begränsade.

Stunden fortsätter, pedagogen samtalar med barnen om det som väljs och vad som syns på apparna.

P - vad är det där då?

Ante - apelsin (Ante trycker och drar)

P - vad fick hon nu för någonting då?

Ante - de här

P - ja vad var det för någonting

Ante - vet inte

P - ja tror det var en pepparkvarn

/.../

P - vad väljer du nu för någonting (pedagogen frågar Ante)

Ante - apelsin

/.../

Så här fortsätter konversationen under en längre stund mellan pedagogen och barnen.

Situationen lyfter fram att pedagogen leder samtalen och att barnen samtalar och ger gensvar på det som pedagogen frågar.

P - vad ska katten äta mer då? ska Liv också få ge katten mat? - vill du det?

Pedagogen frågar Liv som inte har fått trycka någonting på iPaden.

Liv (trycker) - andja sidan

P - andra sidan mm, - ska vi flytta den här så du ser lite bättre (pedagogen vrider iPaden åt Liv's håll)

Ante trycker på iPaden, (det verkar som att han vill hjälpa Liv att ta fram något som han uppfattat att hon vill ha fram).

I samtal med pedagogen under situationen framhävs att "en vuxen måste hjälpa dem och säga till dem att turas om då de är så små" med syftning på barnen. (Öppet samtal med pedagog 20121107).

Ur datamaterialet kan man urskilja att barnen har gehör för varandras åsikter. T.ex. Ante ger en antydning av att hjälpa Liv att ta fram en viss app på iPaden.

Stunden fortsätter.

Även den beskrivna händelsen nedan tyder på att barnen söker pedagogens bekräftelse.

Pedagogen uppmuntrar barnen att samtala med varandra.

Ante - ja vill kolla här. Ante tittar på pedagogen

P - vänta och hör om Liv vill ha en annan (syftning på annan app)

P - prata med Liv och fråga om hon vill ha en annan

Ante lutar sig fram över iPaden, och frågar Liv, -vill du ta en annan?

(ohörbart svar)

Ante trycker och byter app -ja ta annan!

P - ja va bra att du fråga Liv

Liv - en såg

P - ja det var sågen ja

Ante - vill inte ta det här!

P - fråga Liv om hon vill ta någon annan

Ante frågar Liv - vill du inte ta det här?! (han skakar på huvudet och tittar på Liv)

Liv skakar på huvudet och säger: - nej

Ante - ok, - ta den! (Ante trycker och byter app) -den vill ja ta!

Stunden fortsätter en liten stund genom att titta på appen. Ante trycker igång samma app igen.

Liv tittar mot pedagogen, hon pekar och säger: - ja vill inte ha den!

P - nä hä

Ante byter app

P - bra! (pedagogen uppmuntrar Antes byte av app)

Situationen pekar igen på att barnen har gehör för varandras åsikter. Exempelvis när Ante byter app, vilket ger en antydning om att han tar hänsyn till Liv's åsikt.

Pedagogen går iväg och sätter sig en bit bort i rummet.

Liv och Ante tittar efter pedagogen

Liv sträcker sig fram och trycker på iPaden

Ante - ja se, - akta (Ante tar bort Liv's hand) - ja ska välja nu! (sägs med bestämd ton)

Ante - Den!

App sätts igång

Liv - ja vill inte ha den!

Liv slår med handen i luften (som en markering)

Ante - ja vill ha den!

Ante trycker på iPaden

L - ja vill inte ha den.

Liv vänder sig mot pedagogen som sitter längre bort i rummet, som uppmuntrar henne att prata med Ante.

Liv börjar då sjunga med i sången istället:

- o det va, du!

Samtidigt som hon ger Ante en klapp på axeln. Kroppsspråket tyder på ett engagemang och att hon fortsätter samspelet med Ante.

Ante fortsätter att trycka på iPaden. Han vänder sig om och tittar bort mot pedagogen.

Liv skrattar. Ante ler, det verkar som att barnen tycker att det är roligt. Barnen har uppmärksammat var pedagogen är och att det är upp till dem vad som ska väljas nu.

Liv trycker på iPaden och skrattar

Liv - skratt

Liv fortsätter att trycka ytterligare en gång

Ante - Vill du inte ta de här?

Liv - nej (hon tar bort handen från iPaden)

Ante - Vad vill du ta da?

Liv - den! (pekar och visar)

Ante - ok

Ante - Va ä dä? den ville du ta

Liv - ja ja ville ha den

Ante - ok.

Ante trycker igång en app. Det hörs musik. Ante flyttar sig närmre Liv och de rör sina huvuden i takt till musiken.

När pedagogen först flyttar sig en bit bort i rummet så förändras barnens kommunikation.

Förutsättningarna ändras och barnen kommunicerar mer naturligt med varandra, istället för att svara på det som pedagogen frågar och förmedlar. Situationen har nu andra förutsättningar för dialog och samspel mellan barn och barn. Situationen kräver att de lyssnar och tar in varandras viljor ännu mer och kommunicerar med varandra. Datan visar på att ett socialt samspel tränas mellan barnen, när det exempelvis uppstår oenighet om vald app så söks pedagogens hjälp först och främst, med uppmuntran från pedagog så ändrar barnet sin inställning och samspelet fortsätter genom engagemang.

Samspelet mellan barnen fortsätter.

skratt (barnen skrattar)

Ante (skrattar) - kul va!

Ante trycker på en app och det hörs ett ljud

Ante - den ska vi inte ta

Liv skrattar (hon vänder sig om och tittar på pedagogen som sitter längre bak i rummet.)

Ante - va var vi, där! (trycker på en app)

Liv - den (syftning på appen som Ante väljer)

Liv - ja vill ta den

(en pussel app startas) Liv rör sig i takt till musiken  
Ante drar en pussel bit medans Liv tittar på.  
Det applåderas på appen när pusselbitarna har lagts på plats.  
Ante vänder sig mot pedagogen och ler.

Situationen tillåter en ny erfarenhet och kunskap hos barnen där de själva får större utrymme.  
Genom en inifrån-ut tolkning av barns perspektiv visar denna situation att mer skratt uppstår när barnen får större svängrum.

### **Videoobservation 05**

Min roll endast observatör. (Videoobservation fem, 20121109).

iPaden tas fram efter förfrågan från ett av barnen. Den läggs på en sittkudde i lekhallen.  
Tre av barnen har varit med och använt iPaden förut. Det är flera barn som leker i rummet.

Fem barn visar genast sitt intresse och sätter sig/ställer sig vid iPaden på en gång.

Liv 2.2 börjar trycka och dra. Efter en kort stund tar hon iPaden och lägger den i sitt knä istället.

My 3.1 reagerar på detta och säger: - jag ser inte, jag ser inte!

My flyttar sedan efter och säger: - hon gör med knäna - med knäna! (påpekas till vuxen).

(Ett barn kommer och ställer sig och tittar en stund. Ett annat barn som stått och tittat en kort stund, går iväg och leker med en boll).

My börjar skaka på en skullra. Gina 3, reagerar på detta och säger åt My att vara tyst. Gina fortsätter att titta på iPaden. My går då iväg och börjar leka med annat.

Nu är det endast Liv och Gina som sitter tillsammans vid iPaden.

Liv som håller i iPaden trycker igång appen Tocca bocca. Med ett mjukt tonläge på sin röst frågar hon Gina:

Liv - vill du inte ta den?! (pekar), - vill du ta en annan? - vill du ta en annan?

Gina - mm, mm

Liv (vrider på iPaden och pekar på apparna) - den?

Gina - nej

Liv - den

Gina - nej (skakar på huvudet)

Liv - den

Gina - ja

Liv trycker igång appen som Gina valt

Gina skrattar

Liv - den tycker ja inte om (sägs med mjuk röst, medan hon stänger ner appen igen)

Gina - nej inte dä! skratt

Gina frågar Liv och pekar på en app

- tycker du, om den?

Liv - a! Liv trycker på appen som pekats ut

Gina - den tycker ja om! (sägs med medhåll utifrån Liv's åsikt, redan innan appen har startat)

En pusselapp sätts igång där det spelas musik.

Liv - oooh! (uttrop som i wow)

Gina - en sol (berättar vad hon ser)

Gina - solen skrattar! (Gina trycker på iPaden)

Liv trycker och drar pusselbitarna

iPaden ger ifrån sig ett ljud. Liv tittar upp och ler.

I denna situation är iPaden intressant för fler barn en kort stund när den tagits fram, sedan går fler och fler barn iväg och gör andra saker. Liv och Gina fortsätter samspelet vid iPaden. I situationen ser man hur Liv har ett mycket mjukt och vänligt tonläge när hon talar till Gina, även om Liv verkar vara den som leder så tyder situationen ändå på ett ömsesidigt samspel.

Samspelet fortsätter

Gina - nu ta annat

Gina - tocca bocca (Gina härmar ljudet från iPaden, en laga mat app startas)

Gina - kojv

Liv trycker och drar en korv för att ge pojken på appen, hon trycker och väljer en morot, som hon drar till stekpannan.

Gina - steka mojoten

Liv - ja

Gina - aa!

Barnen väntar en liten stund

Gina (utropar efter en kort stund) - färdig! Steka!

Liv väntar, och tittar på när moroten steks och blir bränd så säger hon: -Vill du inte ha den?  
(syftning på appen)

Gina - men ja kan inte (syftning på appen)

Liv trycker på hemknappen (där apparna finns)

Gina - ja vill ha, den! (pekar på en app)

Liv trycker igång en app där man får välja sagor

Liv - pepparkaka? Pepparkaka?! Hon trycker igång sagoappen om pepparkaksgubben.

Barnen börjar lyssna, Liv flyttar lite på sig, Gina flyttar efter

Liv utropar då: - ja vill titta!

Gina flyttar lite på sig.

Liv styr iPaden men frågar Gina vad hon tycker att de ska välja. Gina framhäver också att hon inte kan apparna så bra och därför får Liv fortsätta att trycka på iPaden. Livs uttryck att hon vill titta, kan troligtvis förklaras att hon tycker att Gina har flyttat sig för nära henne, vilket Gina också uppfattar det som.

Samspelet mellan barnen fortsätter. Fridolf 3 år, som suttit en bit bort i rummet, har inte visat något intresse för att iPaden har tagits fram. Samspelet mellan barnen har pågått under en längre stund nu (ca 15 minuter). Fridolf frågar då:

- Vad gör ni?

Gina - vi spelar

Fridolf - jaha

Gina - vi gjorde dä, dä ä roligt o Liv

Fridolf - jaha

Liv frågar Gina och pekar på appen: - ha den?

Fridolf frågar igen:

- vafö då Gina?, Gina vafö då?

Fridolf - Gina?

Gina - aa

Fridolf - vafö då?

Gina förklarar för Fridolf om laga mat appen med katten som Liv och Gina använder.

Fridolf - jaha.

Situationen pekar på att Fridolfs intresse inte ligger på iPaden i sig, utan på flickornas samspel.

### **Videobeskrivning 07**

Min roll endast observatör (Videobeskrivning Sju, 20121119)

Barn Elisa 1.5, Moa 2.5 och Leandra 1.8

Sångapp Litet hus i skogens slut

Barnen börjar göra rörelser till sången. När sången är slut klappar de händerna. Leandra säger:

- igen

Moa trycker på appen, på iPaden visas att tomten går in i huset igen.

Moa vinkar (till tomten) och säger: -hej då

Barnen får hjälp att byta app

En pusselapp startas där det spelas musik

Leandra ställer sig upp och börjar dansa

Moa ställer sig genast bredvid Leandra och tar henne i handen

De börjar dansa och snurra runt tillsammans

-Skratt

Leandra och Moa skrattar högt, medan de dans-snurrar runt tillsammans.

Situationen visar på att pusselappens musik inspirerar barnen till att börja dansa och snurra runt.

Det pekar åt att musiken är det väsentliga som väcker inspiration, inte pusselappen i sig.

Stunden fortsätter och en sångapp Imse vimse spindel trycks igång

Alla tre barnen gör rörelser

När sången spelat klart säger Leandra:

- igen

Hon trycker på hemknappen, med lite hjälp så sätts appen igång igen

Barnen gör rörelser till sången. När sången spelat klart syns en liten spindel på skärmen, den låter när man trycker på den. Leandra och Moa trycker på spindeln, så säger Leandra:

- igen (hon sätter upp händerna i luften beredd att göra rörelsen till Imse vimse spindel)

- igen! upprepar Leandra

Leandra blir visad hur hon ska trycka för att hitta tillbaka till sångappen. Appen sätts igång igen

Barnen gör rörelser till sången

Leandra vill höra sången en gång till: -igen -igen -igen

Så fortsätter stunden med sångappen, barnen gör rörelser till Imse vimse spindel

Moa ger förslag att de ska göra Bamse bamse spindel:

- banse banse pindel

Barnen gör rörelserna med fötterna.

Så fortsätter de lyssna till sången ytterligare ett par gånger till.

Leandras förslag visar på att även de andra barnen följer med. När sångappen spelats några gånger så ger Moa ett förslag på variation av rörelser till låten.

## **Diskussion och slutsatser**

Tidigare studier som exempelvis *Bland appar och nappar* och *Varför är din iPhone så stor* samt den handboksriktade litteraturen *Lek och lär med surfplatta i förskolan* framhäver hur surfplattan kan användas i den pedagogiska verksamheten utifrån vuxnas aspekter. Som ett verktyg för pedagogen att tillsammans med barnen använda sig av. Detta indikerar på att det finns en risk för att aktiviteter med surfplattan blir förutbestämda dvs. styrda utifrån vuxnas syn på hur surfplattan och apparna ska användas. Med grund i ett sociokulturellt perspektiv och Säljö (2000) resonemang, så är det individen som kan se det intressanta i materialet som används. En antydning i min studie visade att barnen använde surfplattan på oväntade sätt. Rönnberg (2006) poängterar bristen på forskning utifrån barns intressen. Denna brist kan även urskiljas som sagt bland tidigare studier om surfplattans användning.

Osäkerhet kring nya artefakter påverkar hur vi ser och hur vi tänker kring användandet, ramar uppstår för hur saker och ting ”ska” förstås, detta kan urskiljas som en maktaspekt. Eva Johansson (2008) tar upp att etiken ger oss en inflytelserik position eftersom makt kan bildas även om det från början är tänkt utifrån ett gott syfte (Johansson, 2008). Nya artefakter för följaktligen med sig nya kunskapskrav vilket Säljö (2000) och Hernwall (2003) betonat.

## **Lek och lärande**

Genom att ge barnen större utrymme i utforskandet av iPaden så föreföll användandet mer lustbetonat, mer skratt och mer naturlig språklig kommunikation kunde jag urskilja. Surfplattan visade sig bli för barnen en inspirationskälla till kreativ lek och dans som egentligen inte var avsikten med appen. Ett exempel är under videoobservation 07 som visade på att barnens inspiration av surfplattan inte var på det avsedda: att pussla, utan att de istället tog fasta på musiken. Rönnberg (2006) framhåller barnens egen förmåga att själva finna en mening i saker. Meningsskapande är något som är betydelsefullt. Enligt Rönnberg så är meningsskapande en socialfunktion. Det sociala samspelet är en form av lärande. Min studie gav en antydning av att lek och något som skulle kunna benämnas som lustfyllt uppstod i sammanhanget med surfplattan. Dock var det beroende av hur sammanhanget såg ut, det vill säga hur stort inflytande barnen gavs utrymme för. Det märktes en skillnad i exempelvis videoobservation 02, när barnen gavs större utrymme att vara själva vid surfplattan och själva styra dess användning, visade situationen på mycket skratt. Ett av barnen uttryckte också då i ord; ”Kul va!” (se videoobservation 02, s. 20-25). Pramling Samuelsson och Sheridan (2006) beskriver att lekens kriterier uppstår eftersom den är spontan, frivillig och lustfylld. I detta så spelar omgivningens attityder och förhållningssätt en

avgörande roll. I läroplanen för förskolan framhävs leken som viktig och betydelsefull. I leken stimuleras barnens kommunikation och samspel, fantasi och inlevelse (Lpfö98 reviderad 2010). I leken kan barnen ges utrymme att skapa sig nya kunskaper på ett mer naturligt sätt. Surfplattan kan således ses som ett lekmaterial i den bemärkelsen att den bidrog till inspiration och sociala samspel. Min studie visade på att de små barnens egen drift för att utveckla både sociala kunskaper och få inspiration ökade när barnen fick mer fria händer i samband med surfplattan. Med detta vill jag lyfta fram situationen med appen Pippi går på lina och djur-pusselappen, dessa fungerade som idégivare till vidare lek, att gå på lina och att leka med djuren i hyllan (se direktobservation 1). Det blir därmed en uppgift för pedagogen att kunna ha insyn över situationen (hur läget är) och tekniken men samtidigt öppna upp för barnens inflytande.

I Klerfelts (2007) forskning om datoranvändning, beskrivs det att pedagogerna fått upp ögonen för barnens mediekultur. Pedagogerna i studien öppnade upp möjligheter för barnens delaktighet och inflytande. Där intog pedagogerna rollen som bland annat ett stöd för den tekniska instruktionen och medlare i konfliktsituationer (Klerfelt, 2007). Även Forsling (2011) betonar att pedagoger måste vara öppna för att ändra sin position, ge barnen mer inflytande och se möjliga vägar. Detta leder vidare in på nästa tema.

### **Barns delaktighet och inflytande**

Förskolan är en regelstyrd institution med bl.a. mattider, sovtider, samlingar, tidpunkter för utevistelse osv. Eva Johansson (2008) poängterar att barns inflytande i förskolan är begränsat. Johansson tar upp tidigare forskning som visat på att barnens enda utrymme att få bestämma, är i leken. Johansson (2008) betonar att den ledande rollen som pedagoger har 'att lära barnen' blir ett större fokus och därmed begränsas också barnens inflytande. Barn lever i en delkultur. Där vuxnas förhållningssätt är styrande. Rönberg framhäver att "barnkultur är aldrig vuxenproducerad eller vuxenledd" (Rönberg, 2006 s. 50). Med barnkultur menas barnens egna sätt att skapa mening, få känna samhörighet och få växa som egen person. I situationen med Liv och Gina exempelvis urskildes deras samspel. Tillfället som denna situation gav, möjliggjorde en annan position för Liv där hon fick styra iPaden, men situationen antydde på att gemenskapen och samarbetet mellan barnen var viktigt för dem. Samspelet mellan Liv och Gina visade sig också vara intressant för ett annat barn (se videoobservation 05 s. 26-28). Rönberg argumenterar för att se till vad användning med nya medier positivt kan betyda för barngruppen.

"Ett *kulturellt* närmande till massmedierad kommunikation lyfter fram mottagarnas egna meningsskapande och den *sociala* funktionen, snarare än det rent 'informativa' eller 'estetiska', och är nära förbundet med ord som gemenskap, deltagande, kamratskap, en gemensam upplevelse av eller tro på något, dvs lyfter fram det 'rituella' i företeelsen" (Rönberg 2006, s. 69).

Hernwall (2003) belyser att vår syn på barn och barndom har en betydelse för hur delaktiga de egentligen får bli i vår omvärld. Såsom Rönnerberg uppmärksammar och påpekar så bygger ofta forskning på teori och synsätt utifrån vuxnas perspektiv. Bristen på forskning utifrån barns intresse och barns perspektiv bör således lyftas fram i ljuset. Med tanke ur ett samhällsperspektiv bör barnen ses som en viktig grupp som bör få göra sig hörd. Med grund utifrån min studie instämmer jag helt med Rönnerberg och hennes uttalande om att i barns kultur ligger en ”förnyelsepotential” (Rönnerberg, 2006, s.88). Detta kunde skönjas när användandet med surfplattan gavs större utrymme för barnen själva att se till surfplattans potential. Då uppstod det många intressanta iakttagelser. Barnens idérikeedom och samspel med varandra kunde ses. Barnen var vid dessa tillfällen bidragare till idéer, ledare och medhjälpare. Barnens sätt att interagera med varandra lyfte fram ännu mer nyfikenhet hos mig som forskare, det sociala samspelet som skedde mellan barnen och hur barnen skapade en mening med användandet av surfplattan på andra sätt var mycket intresseväckande. I min studie såg jag också en tendens till att barnen enades inför något som de intresserade sig för, nämligen sagoappen.

Ingrid Pramling Samuelsson och Sonja Sheridan (2006) betonar att det är när människors perspektiv lyfts fram och sammankopplas som en ny kultur kan bildas, där vi tillsammans kan finnas till och skapa mening (Pramling Samuelsson & Sheridan, 2006). Tonvikten på barns delaktighet i förskolan har lyfts fram av författare som Ann Åberg och Hillevi Lenz-Taguchi (2005). Författarna framhäver betydelsen av att göra barns röster hörda och därmed skapa möjligheter där barnen får att visa sina synsätt, åsikter och synpunkter. Det är en viktig aspekt när det gäller utveckling av verksamheten att underbygga ett demokratiskt förhållningssätt dvs. jämlikhet där barnen ses som fullständiga medborgare. Jag ämnar därmed att gå vidare in på pedagogens roll.

### **Pedagogens roll**

Säljö (2000) betonar att det uppstår en osäkerhet med IKT i pedagogiskt sammanhang. Pedagogerna i min studie visade tecken på denna osäkerhet, vilket också förde sig naturligt eftersom materialet var nytt för dem. Förskolläraernas uppfattningar kring användandet med surfplattan lutade åt förutsättningar för utformande av undervisning. Det kunde även antydast under exempelvis videoobservation 02 där en pedagog först satt med vid surfplattan (se videoobservation 02 s. 22-23). Även pedagogernas tveksamhet kring sagoappen pekade åt hur just appen-materialet kunde ses ur lärandesynpunkt. Det tenderade åt tankar kring materialets utformning. Aspekter om utformning av undervisning i samband med surfplattan, kan som sagts

ses bland tidigare forskning. I C-uppsatserna *Varför är din iPhone så stor?* Och *Bland appar och nappar*, urskiljs att presentation av artefakten-surfplattan förmedlar en styrd aktivitet. Ett exempel är ”den ska vi arbeta med idag” (Lundholm Ehn & Olsson, s. 17). I studien *Bland appar och nappar* framhäver författaren att pedagogerna använde uttrycket ”att arbeta med surfplattan” (Olsson s. 26). Att använda sig av en benämning som är relativt öppen för barnens egna tolkningar bör beaktas. Ett möjligt alternativ skulle kunna vara att *använda* iPaden/surfplattan?! Jag menar att hur man uttrycker sig kring användandet av materialet har redan i den förmedlingen en betydelse för hur materialet kan uppfattas av barnen. I förmedlingen kan begränsning skapas.

Min studie indikerar att kommunikation ur lärandesynpunkt i samband med användandet av surfplattan bör ses på ett annat sätt. Jag kunde se att när barnen gavs större utrymme att vara själva vid surfplattan så skedde kommunikationen på ett mer naturligt sätt, än när en pedagog var med vid surfplattan. Jag anser därför att lärandet bör ses till interaktionen- det samspel och den kommunikation som då uppmuntras naturligt mellan barnen. Ur ett sociokulturellt perspektiv kan kommunikation i dessa sammanhang ses som förutsättningar för ett närmande av barns kultur. Anna Klerfelt (2007) framhäver i sin studie om datoranvändning att dessa för med sig en förändring av kommunikation. Klerfelt påpekar att det krävs en engagerad pedagog och att barnen inte ska lämnas själva vid användningen. Forsling (2011) framhåller samarbetet mellan pedagog och barn som det viktigaste, inte enskilt användande. I min studie utgjorde osäkerheten hos pedagogerna kring den nya artefakten att barnen gavs möjligheter till att både styra och leda tillsammans med pedagog. Trots det så tyder min studie på att barnen är begränsade när man ser till självbestämmande i användningen med pedagog. Min studie uppvisade skillnader i det sociala samspelet. Tillsammans med en vuxen vid surfplattan skapades begränsningar eftersom situationen gjorde att barnen då vände sig till den vuxne. Som i situationen där Ante upprepar gånger söker pedagogens bekräftelse för att använda materialet (se videoobservation 02 s. 20-22). Den vuxne- pedagogen har en auktoritär position, som utgör barnens position till ’lärlingar’. Detta innebär att barnen får en sekundär position istället för att vara huvudfokus för verksamheten.

George Meads tankegångar kring socialt samspel har lyft fram vikten av att förståelse skapas genom att försöka se ur en annan människas perspektiv, i detta så är kroppsspråket-gesterna en nyckel för ett närmande av andras perspektiv. Mead menade att varje människas lite unika syn att se på världen är en möjlighet för ny kunskap och nya kreativa oplanerade lärprocesser (Vaage, 2003). När utrymmet för barnens egna initiativ och inflytande utökades så framkom mer kreativitet kring bruket av materialet. Detta kan sättas i förbindelse till Säljös (2000) resonemang

om att kunskap inte ska ses som något generellt utan är helt beroende på individen i relation till omgivningen. De sociala samspel som skedde mellan barnen stimulerades på ett naturligt och lustfyllt sätt när barnen gavs större utrymme.

Vid ett av tillfällena där barnen efter en stund gavs mer svängrum så uppstod en oenighet mellan barnen, ett av barnen vände sig då allra först till pedagogen och genom stöttning från pedagog så avgjorde barnet lösningen. Barnet hanterade situationen på ett utmärkt och exemplariskt sätt och ett samarbete mellan barnen fortsatte utan att störa den stämning som fanns mellan barnen (se videoobservation 02, s. 24-25). Jag vill framhäva att det finns en viktig poäng att användandet med surfplattan sker tillsammans. Säljö (2000) lyfter fram att informationstekniken utgör ett sammanhang för gemenskap. Med min studie som grund vill jag framhäva barns utrymme och gemenskap som mittpunkt. Där pedagogen lämnar över sin maktposition och intar en mer observerande roll men som finns närvarande som stöd. Då kan tillfällen skapas där nya upptäckter utifrån barns inflytande och perspektiv kan synliggöras. Barnens inflytande under exempelvis videoobservation 07, visade på en gemenskap mellan barnen där en idé antogs och där ett annat barn sedan spann vidare på den idén.

Under den första videoupptagningen med mobil uppmärksammade jag mitt eget perspektiv. Ledande pedagogik forskare som Ingrid Pramling Samuelsson, Dion Sommer och Karsten Hundeide (2011) har poängterat betydelsen av att observera vardagliga erfarenheter för att skapa en förståelse för vilket perspektiv man som pedagog har och i strävan att försöka närma oss barns perspektiv. Jag vill betona att försöka närma sig barns perspektiv är en mycket viktig aspekt som inte görs med lätthet. Det kräver insikt och genomtänkta reflektioner.

Under studien lade jag märke till att kunskapsförmedling; att hjälpa barnen d.v.s. att lära barnen, var en väldigt svår aspekt som vuxen att försöka undvika, vilket jag under analysarbetet kunde urskilja när jag hade rollen som medforskare (där exempelvis min bedömning av barns kunskaper om materialet hade en inverkan). Under studien har jag haft samtal med pedagogerna om situationen som vi studerat. Jag har då lagt märke till att pedagogers och mina uppfattningar många gånger stämt överens. Det intressanta är att när jag sedan gått igenom datamaterialet som jag skrivit ner eller filmat så har jag kunnat se situationen på ett annat sätt. Datamaterialet visade på vikten av att försöka närma sig barnens uppfattning, när vi får möjlighet att försöka närma oss barnens uttryck så kan bedömningen se annorlunda ut. Under studien kom olika uppfattningar fram bl.a. om sagoappen, men också om turtagning.

Min analys av exempelvis tillfället video-ljudupptagning 01, lyfte fram att så länge jag (den vuxne) endast observerade så tog Vide kommandot och sa till My. Detta skulle kunna ses som att ett barn dominerar. Dock anser jag att det hade varit intressant att se hur/om barnen hade löst situationen d.v.s. hur händelseförloppet skulle sett ut om jag inte inverkat. Eller om min förmedling sett annorlunda ut. Genom datamaterialet kunde jag även tolka ett barns ordval och formuleringar på ett annat sätt, i introduktionssituationen säger Liv att hon inte ser och vid en senare situation uttrycker hon ”jag vill titta”. I analyserandet av dessa situationer kunde jag urskilja ett mönster som gav en antydning av att barnet åsyftade något annat än vad orden först gav intryck av. Tänkbart är att Liv markerar att barnen satt sig för nära henne; att hon kände sig trängd, vilket Gina (3) också uppfattar det som. Poängen är att försöka närma sig barns värld kräver stor lyhördhet.

Skollagen framhäver att utformning av utbildning i förskola (-skola) ska styrkas av vetenskaplig och beprövad erfarenhet. I relation till det uppstår frågan hur användningen med surfplattan ser ut i förskolor. Med stöd från Rönnberg är det av yttersta vikt att frågan blir belyst; hur öppna är vi för barnens inflytande och hur öppna är vi för att lära oss av barns kultur?!

Jag vill betona att när vi stiger åt sidan och låter barnen få visa oss, då kan en mångfald av nya upptäckter uppstå.

## **Reflektion/Metodreflektion**

Under studiens gång kunde jag se att efterfrågan på iPad användningen inte var övervägande stor. Barnen blev dock alltid tillfrågade om de ville använda iPaden. Under studiens gång upptäckte jag att det blev fler tillfällen då användningen av surfplattan kunde ske utifrån barnens efterfrågan. Studien och de observerade situationerna lyfte fram olika möjligheter att se på exempelvis barnens uttryck vilket vi inte hade reflekterat över innan. Jag anser att videomaterialet har varit en hjälp i detta trots att det är en tolkning som görs av barns erfarenhetsvärld.

Under studiens gång har jag upptäckt och reflekterat över barnens samspel med varandra och hur dessa samspel kunde skilja sig åt. Även om jag valde bort att inte titta på genusaspekter, så innebar inte det att jag inte reflekterat över detta under studien. Transkriberingen av videoobservationerna tog mycket lång tid. Frånsett detta, ser jag videoobservationerna som en mycket viktig del i strävan att närma mig barnens uppfattning. Jag märkte också vid jämförelse av fältanteckning och videoobservation att jag vid ett tillfälle hört fel, i fältanteckningarna hade jag hört klocka vilket det även först lät som på videon, men när jag gick tillbaka i videoobservationen så kunde jag upptäcka genom kroppsspråk och sammanhang av app som barnen höll på med att barnet faktiskt sa krocka. Detta anser jag tyder på hur viktig del videoobservationerna var för observationernas tillförlitlighet. Även om tillförlitligheten hade stärkts om vi hade varit två i analyserandet av datamaterialet.

### **Svårigheter som uppstått under studiens gång**

Det hade underlättat arbetet om studien hade utförts på en förskola som redan arbetat med surfplatta. Eftersom studien nu förde med sig förberedande frågor som kom upp i samband med det nya materialets introduktion och arbete. Vilket i sig är naturligt att diskutera utifrån den pedagogiska rollen som förskollärarna har.

Förskollärarnas förkunskaper om hur materialet bör användas, vilka barn som fick möjlighet att använda materialet först, gruppkonstellationer, där materialet för vissa barn var helt nytt osv. var frågor som kom upp. Detta kan sägas utgjorde en osäkerhet i introduktionsarbetet där det uppstod pedagogiska aspekter som pedagogerna samtalade om, hur mycket ska man leda? Att stötta så att alla barn kan känna sig säkra med materialet, vara lyhörd, försöka att till den mån det går tillgodose allas intresse, rättviseperspektiv osv. Andra frågor som pedagogerna hade var också hur materialet bör hanteras, hur materialet bäst hanteras, inte alla samtidigt på en och samma gång för då hakar surfplattan upp sig osv.

Det var en svårighet som uppstod genom att jag från början satt med barnen vid iPaden som medforskare och som deltagande observatör. Trots att jag försökte hålla min roll neutral så utgjorde denna position en svårighet i arbetet som forskare. Jag höll på att "going native" som Denscombe (2009) beskriver det, att bli ett med omgivningen som undersöks. Detta gjorde mig medveten. Jag fick därmed ytterligare tydliggöra min roll som forskare för pedagogerna. Och därifrån gick jag mer in i rollen som endast observatör, vilket jag beskriver i min studie.

Vid ett tillfälle i studiens början hade jag en videoobservation i lekhallen, det var då andra aktiviteter och fler barn, så de givna omständigheterna för filmningen blev annorlunda. Ett barn reflekterade över min filmning och kom nyfiket fram. Den svårigheten kunde senare kringgås vid andra tillfällen eftersom videokameran var diskret placerad och att jag inte själv höll i den.

Trots dessa svårigheter som uppstått utifrån forskarsynpunkt anser jag ändå har bidragit till en ny erfarenhet; att kunna tänka igenom situationen utifrån olika aspekter. Det har gett mig en större självinsikt vilket jag ser som en fördel för mitt kommande yrke som förskollärare. Dokumentation öppnar upp möjligheter för att reflektera över både sitt arbetssätt, sin pedagogroll och sitt perspektiv. Det är ett oundgängligt verktyg just för att närma sig barns perspektiv och öppna upp för deras inflytande och ger oss möjligheter att utveckla nya arbetssätt.

### **Förslag på vidare forskning**

Med tanke utifrån ett maktperspektiv som Johansson (2008) betonar, bör fortsatt forskning lyfta fram barns perspektiv i frågan gällande surfplattans nytta. Under min studie skådade jag många spännande och intressanta händelser/uttryck i barnens egna sociala samspel med varandra. Jag vill ge mitt förslag på fortsatt forskning, att fokusera på genusperspektivet i samband med surfplattans användning.

### **Slutord**

Mot bakgrund utifrån min studie vill jag betona vikten av att fortsätta granska området av ny teknik - surfplatta i förskolan. Det föreligger en potential i detta för förändring av förskoleverksamheten, en möjlighet att närma sig och synliggöra barnkulturen!

## Referenser

Alexandersson Mikael; Linderöth, Jonas & Lindö, Rigmor (2001): *Bland barn och datorer; Lärandets villkor i mötet med nya medier*. Lund: Studentlitteratur

Asplund Carlsson, Maj & Pramling Samuelsson, Ingrid (2003): *Det lekande lärande barnet i en utvecklingspedagogisk teori*. Första upplagan 2. Stockholm: Liber AB.

Bråten, Ivar & Thurmann-Moe, Cathrine (1998): Den närmaste utvecklingszonen som utgångspunkt för pedagogisk praxis. I Ivar Bråten, red: *Vygotskij och pedagogiken* s 103-121. Lund: Studentlitteratur.

Dahlgren, Lars Owe & Johansson, Kristina (2009): Fenomenografi. I Andreas Fejes & Robert Thornberg, red: *Handbok i kvalitativ analys*, s 122-133. Stockholm: Liber.

Denscombe, Martyn (2009): *Forskningshandboken – för småskaliga forskningsprojekt inom samhällsvetenskaperna*. Lund: Studentlitteratur AB.

Dysthe, Olga (2003): Sociokulturella perspektiv på kunskap och lärande. I Dysthe, Olga (Red.), *Dialog, Samspel och lärande* (s. 31-75). Lund: Studentlitteratur.

Elvstrand, Helene; Högberg, Ronny & Nordvall, Henrik (2009): Analysarbete inom fältforskning. I Anderas Fejes & Robert Thornberg, red: *Handbok i kvalitativ analys*, s 178-195. Stockholm: Liber.

Fejes, Andreas & Thornberg, Robert (2009): *Handbok i kvalitativ analys*. Stockholm: Liber.

Forsling, Karin (2011): Digital kompetens i förskolan. *KAPET. Karlstads universitets Pedagogiska Tidskrift*, 7 årgång (1)1, s 76-95.

Gällhagen, Lena & Wahlström, Elisabet (2012): *Lek och lär med surfplatta i förskolan*. Stockholm: Natur & kultur.

Hernwall, Patrik (2003): *Barn@com-att växa upp i det nya mediesamhället*. Stockholm: Edita Norstedts.

Johansson, Eva (2008): *Gustav får visst sitta i tjejsoffan! Etik och genus i förskolebarns världar*. Stockholm: Liber AB.

Johansson, Eva & Pramling Samuelsson, Ingrid (2003): *Förskolan-Barns första skola*. Lund: Studentlitteratur.

Johansson, Eva & Pramling Samuelsson, Ingrid (2007): *Att lära är nästan som att leka-Lek och lärande i förskola och skola*. Stockholm: Liber AB.

Kvale, Steinar & Brinkmann, Svend (2009): *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Lund: Studentlitteratur.

Lenz Taguchi, Hillevi & Åberg, Ann (2005): *Lyssnandets pedagogik – etik och demokrati i pedagogiskt arbete*. Stockholm: Liber AB.

Lindahl, Marita (1998): *Lärande småbarn*. Lund: Studentlitteratur.

Löfdahl, Annica (2004): *Förskolebarns gemensamma lekar – mening och innehåll*. Lund: Studentlitteratur.

Mauritzson, Ulla & Säljö, Roger (2003): Ja vill va Simba å du ä Nala. I Eva Johansson & Ingrid Pramling Samuelsson, red: *Förskolan-Barns första skola*. s. 159- 175. Lund: Studentlitteratur.

Pramling Samuelsson, Ingrid; Sommer, Dion & Hundeide, Karsten (2011): *Barnperspektiv och barnens perspektiv i teori och praktik*. Stockholm: Liber AB.

Pramling Samuelsson, Ingrid & Sheridan, Sonja (2006): *Lärandets grogrund*. 2 upplagan. Danmark: Studentlitteratur.

Rönnerberg, Margareta (2006): *Nya medier – men samma gamla barnkultur?* Valdemarsvik: Akademitryck.

Säljö, Roger (2000): *Lärande i praktiken - ett sociokulturellt perspektiv*. Stockholm: Bokförlaget Prisma Första upplagan, 4 tryckningen.

Vaage, Sveinung (2003): Perspektivtagning, rekonstruktion av erfarenhet och kreativa läroprocesser. I Olga Dysthe, red: *Dialog, samspel och lärande*, s 119-136. Lund: Studentlitteratur.

Öhman, Margareta (2008): *Den viktiga vardagen: Vardagsberättelser och värdegrund*. Stockholm: Liber AB.

### **Elektroniska källor**

Apple 2012 <https://itunes.apple.com/se/genre/ios-spel-barn/id7010?mt=8> [Hämtad 2012-10-27]

Klerfelt, Anna (2007): Barns multimediala berättande. En länk mellan mediakultur och pedagogisk praktik. <https://gupea.ub.gu.se/handle/2077/17189> [Hämtad 2012-11-14]

Lpfö98/2010. *Läroplan för förskolan Lpfö98. Reviderad 2010*. Stockholm: Skolverket <http://www.skolverket.se/publikationer?id=2442> [Hämtad 2012-10-20]

Lundholm Ehn, Anna & Olsson, Erica (2011): *Varför är din iPhone så stor?* Stockholms Universitet, Barn och ungdomsvetenskapliga institutionen. [C-uppsats.] <http://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=1&ved=0CDEQFjAA&url=http%3A%2F%2Fwww.erikaolsson.se%2Ffiles%2Fvarfor-ar-din-iphone-sa-stor.pdf&ei=DerlUJmgNKSO4gTj2oDgBw&usg=AFQjCNGPtsFtOearrH1JdacMWJhx3111QA&bvm=bv.1355534169,d.bGE> [Hämtad 2012-11-13]

Nacka kommun <http://utvecklingiforskola.blogspot.se> [Hämtad 2012-10-27]

Nationalencyklopedin NE 2012 *Surfplatta* Tillgänglig: <http://www.ne.se/surfplatta> [Hämtad 2012-10-27]

Nationalencyklopedin NE 2012 *App* applikation Tillgänglig: <http://www.ne.se/applikation> [Hämtad 2012-10-27]

Nationalencyklopedin NE 2012 *ipad* Tillgänglig: <http://www.ne.se/ipad> [Hämtad 2012-10-27]

Olsson, Anna (2012): *Bland appar och nappar. En fallstudie om små barn och surfplattor*  
Göteborgs Universitet, Institutionen för pedagogik och specialpedagogik. [C-uppsats.]  
[https://gupea.ub.gu.se/bitstream/2077/30373/1/gupea\\_2077\\_30373\\_1.pdf](https://gupea.ub.gu.se/bitstream/2077/30373/1/gupea_2077_30373_1.pdf) [Hämtad 2012-11-13]

SFS 2010:800. *Skollagen*. [http://www.riksdagen.se/sv/Dokument-Lagar/Lagar/Svenskforfattningssamling/Skollag-2010800\\_sfs-2010-800/?bet=2010:800#K1](http://www.riksdagen.se/sv/Dokument-Lagar/Lagar/Svenskforfattningssamling/Skollag-2010800_sfs-2010-800/?bet=2010:800#K1)  
[Hämtad 2012-11-01]

Skolverket. *It i förskola, skola och vuxenutbildning*.  
<http://www.skolverket.se/statistik-och-analys/pagaende-studier/it-i-forskola-skola-och-vuxenutbildning-1.185239> [Hämtad 2012-11-25]

Sollentuna kommun  
<https://sites.google.com/a/edu.sollentuna.se/ipad-i-foerskolan/> [Hämtad 2012-10-27]

Statens Medieråd (2012) *Det gäller att börja tidigt*  
<http://www.statensmedierad.se/Om-Statens-medierad/Direktorens-rost/Det-galler-att-borja-tidigt/>  
[Hämtad 2012-10-25]

Vetenskapsrådet (2003): *God Forskningsed*.  
[https://lms.oru.se/webapps/portal/frameset.jsp?url=%2Fwebapps%2Fblackboard%2Fexecute%2Flauncher%3Ftype%3DCourse%26id%3D\\_4557\\_1](https://lms.oru.se/webapps/portal/frameset.jsp?url=%2Fwebapps%2Fblackboard%2Fexecute%2Flauncher%3Ftype%3DCourse%26id%3D_4557_1) [Hämtad 2012-10-20]

## Bilaga 1

### *Hej Föräldrar!*

Jag heter Marie-Louise Lauermann och är i slutet av min lärarutbildning på Örebro Universitet. Jag kontaktade er förskola, med anledning av det forskningsarbete som ingår i min utbildning. I min studie har jag tänkt använda mig av observationer. Men också till viss del även filmning. Eftersom man kan få med fler detaljer (mimik, kroppsspråk osv) som det egna ögat och skrivande hand inte alltid hinner med.

### Ert Tillstånd

Jag ber er därför att meddela förskolepersonalen om ni har några invändningar mot att ert barn blir filmat?!

Filmningen kommer endast att ske under situationer där barnen använder surfplattan. Filmningen kommer ENDAST att ses utav mig (o förskolepersonalen) och är endast tillför att jag ska kunna beskriva och skriva ett resultat av min undersökning. Materialet (filmningen) kommer förstöras eller lämnas till förskolepersonalen efter det att min studie är avslutad och uppsatsen betygsatt.

### Konfidentiell

Min studie kommer INTE att visa vilken förskola jag har gjort undersökningen på. Och era barns identiteter kommer att vara anonyma!

### Era åsikter

Era åsikter och tankar är också av intresse.


Jag skulle därför bli glad om ni vill fylla i den bifogade enkäten.

För att kunna genomföra min C-uppsats, mitt forskningsarbete innebär det att jag observerar (och ev. deltar) i barnens aktiviteter på förskolan.

Uppsatsen-forskningsarbetet ska vara av en undersökande karaktär och därför har mitt intresse landat på att se hur kommunikation och lärande kan se ut i samband med iPad med små barn. Vilket inte är ett helt utforskat område än.

### *Har ni frågor eller funderingar?*

Kontakta gärna mig på mail eller telefon

  
Tack för er hjälp, vänliga hälsningar *Marie-Louise Lauermann*